

Rosmalla

Een uitgave van
Heemkundekring
Rosmalen

Op weg
naar 2029

Rosmalen
toen en nu

De collectie
van Villa Annastate

Jaargang 34 nr 1

In deze uitgave

La Collection du Château "Anna State" à Hintham

5

Bij schenkingen ontdekken we soms
verrassende zaken.

12

Rosmalen toen en nu

De laatste decennia is het dorpsbeeld
drastisch veranderd.

En verder

- 4 Voorwoord
- 10 Vergane glorie
- 22 De onafwendbare val van
's-Hertogenbosch
- 24 Dialectbeoefening:
bezig met het Brabants

- 26 Leo Klingen duikt onder bij
bakkerij De Werd in Rosmalen
- 29 Foto onbekend

16

Op weg naar 2029

In 2029 is het 400 jaar geleden dat 's-Hertogenbosch werd belegerd en veroverd door de Noordelijke Nederlanden.

Rosmalla

Rosmalla (ISSN 0925-2894) wordt 4 keer per jaar uitgegeven onder eindverantwoording van het bestuur van Heemkundekring Rosmalen. Hoff van Hollantlaan 1 5243 SR Rosmalen

Website:

www.heemkundekringrosmalen.nl

Bestuur Heemkundekring Rosmalen:

- Giedie Heijmans, voorzitter
- Marja Spierings-Voets, secretaris
- Wim van Son, penningmeester
- Peter van Hoek, lid
- Hans Groenewoud, lid
- Piet Korsten, lid

Werkgroep Redactieraad Rosmalla:

- Nieke Roos
- Hans Groenewoud
- Michiel van Heumen
- Wim van Son
- Antoinette van Grinsven-Raijmakers
- Wil Coppelmans (lay-out en tekstverwerking)

Productie:

- Nextprint B.V. Den Bosch

Losse nummers:

- € 5,50 per uitgave

Kopijadres:

- rosmalla@heemkundekringrosmalen.nl

Ledenadministratie:

- ledenadministratie@heemkundekringrosmalen.nl

Uitgave van

Iedere auteur draagt persoonlijke verantwoordelijkheid voor zijn of haar artikel. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd tenzij bronvermelding plaatsvindt.

Voorwoord

Wat de val van Den Bosch heeft betekend voor Rosmalen.

In 1629 viel de vesting 's-Hertogenbosch na een behoorlijk lange belegering door het Staatse leger van Frederik Hendrik uit de Noordelijke Nederlanden. In 2029 is dat 400 jaar geleden. De val heeft grote consequenties gehad voor de stad en de omgeving, waaronder Rosmalen. Het ging echter nog veel verder: de gebeurtenis luidde uiteindelijk de ondergang in van het enorme Spaanse keizerrijk.

Als Heemkundekring Rosmalen willen we eveneens een steentje bijdragen aan de herdenking. De komende Rosmalla's willen we middels artikelen die aan dit onderwerp zijn gewijd proberen duidelijk te maken wat de val voor onze omgeving heeft betekend en wat er mogelijk ook in ons woongebied van terug te vinden is.

We wensen u weer veel leesgenoegen!

Foto voorzijde

Bisschop Ophovius ondertekende mede de capitulatie van 's-Hertogenbosch.

Foto achterzijde

Rond 1960 raast het peloton van de ronde van Rosmalen over De Bergen, toen nog De Bergt.

Hans Groenewoud

La Collection du Château “Anna State” à Hintham

Bij schenkingen ontdekken we soms verrassende zaken. Kortgeleden was dat ook weer het geval. We hebben een aantal grote schenkingen gekregen uit de nalatenschap van twee overleden heemkundeleden, die veel hebben betekend voor onze heemkundekring.

Bij een van deze schenkingen troffen we een Amsterdamse catalogus uit 1905 aan van een veiling van de bijna complete inboedel van de bekende Hinthamse “Villa Annastate”, volgens de catalo-

gus op dat moment “Château Anna State” genaamd. En niet zomaar een veiling! De veiling zou plaatsvinden in De Brakke Grond in Amsterdam onder leiding van een expert, J. Schulman, des-

tijds woonachtig op de Keizersgracht. De Brakke Grond is een gebouw met een lange geschiedenis: klooster, herberg, ontleedkamer van Nicolaas Tulp, Rederijkerskamer met als lid onder anderen Joost van den Vondel, tabaksveiling, danszaal, etc. Op Wikipedia¹ lezen we dat het tot begin 20e eeuw inderdaad een veilinghuis was met een eigen drukkerij. Tegenwoordig is het het Vlaams Cultuurhuis in Nederland.

Catalogus uit 1905

Volgens Ad van Liempt in zijn prachtige boek over de ruimtelijke historie van Hintham² start de geschiedenis van de huidige Annastate in 1868. Dan laat een Rosmalense notaris, Willem August Hamelberg, op die plek een villa bouwen. De villa wordt achtereenvolgens bewoond door steeds wisselende personen, onder wie de gebroeders Marggraff uit Vught. In 1883 betreft jonkheer mr. J.J.F. de Jong van Beek en Donk, procureur-generaal in 's-Hertogenbosch, de villa. Vanaf dat moment heet die "Anna State", naar de voornaam van zijn echtgenote.

In het item dat Ad van Liempt over Annastate heeft geschreven op de website "De Bossche Encyclopedie"³ noteert hij dat in de periode 1895 tot 1932 ook het van oorsprong Bossche paar Christianus en Johanna de Rooij-de Ruiter een aantal jaren, tot 1906, de villa heeft bewoond. Hij is een bekende Bossche koopman en met het huwelijk op 3 oktober 1883 werd Johanna Hen-

drica Maria de Ruiter zijn tweede vrouw. Zij is een fervent kunstverzamelaar op vele gebieden, zoals blijkt uit de omvangrijke catalogus. Als we wat verder zoeken, blijkt dat echtgenoot Christianus al op 27 augustus 1902 te 's-Hertogenbosch is overleden.⁴ Volgens de overlijdensacte was hij op dat moment "zonder beroep".

De catalogus blijkt van de eerste veiling van de inboedel van Annastate te zijn, door mevrouw De Rooij zelf ingezet. Op 15 oktober 1906, na haar overlijden op 1 juni van datzelfde jaar, blijkt er nogmaals een veiling te zijn geweest, eveneens in De Brakke Grond in Amsterdam, verricht door dezelfde veilingmeester. De advertentie hieronder geeft dat aan. Mogelijk was deze laatste verkoop door de erfgenamen opgezet om de overgebleven inboedel te gelde te maken omdat de villa werd verkocht.

Op de voorkant van de catalogus uit 1905 staat de naam van de eigenaar van de collectie: "Mme J. de Rooij – de Ruiter". De tekst was in het Frans; in die tijd was het in 'hogere' kringen in de mode om te "converseren" in het Frans.

De catalogus telt 135 pagina's met nog een aanhangsel van 15 pagina's met foto's van onderdelen van de inboedel. In totaal werden er 1515 items ingebracht. Het aanbod omvatte dus vrijwel zeker de complete inboedel van "Kasteel Anna State". Vooral veel porseleinen, gouden en

Advertentie in
"Het nieuws van den dag"

**Hoogst belangrijke
ANTIQUITEITEN-
VEILING**
in „De Brakke Grond”
te Amsterdam,
Directie de Expert
J. SCHULMAN,
Keizersgracht 448,
ten overstaan van den Notaris J. COMPRIS.

HOFLEVERANCIER VAN H. M. DE KONINGIN-MOEDER.

Verzameling: **HENRI SCRIVE**, te Lille.

- » wijlen Mevrouw **J. DE ROOY—DE RUITER**
(Kasteel »Anna State« te Hintham
bij 's-Bosch).
- » den Heer **M. I. BEIT**, te Amsterdam.
- » Mevr. **A. L. PAERL—RUBENS**,
- » Mejuffrouw **CORNELIA VAN DER ROER**,

Oud Delitsch — antiek Ghineesch en Japansch Porselein. — Fraai oud Saksisch, Höchst, Frankenthaler, Ludwigsburger en ander Europeesch Porselein. — Antieke Meubelen, Pendules, Spiegels. — Een bijzonder fraaie verzameling antieke Zilverwerken, antiek Kinderspeelgoed, Paarden, Bijoux, Curiositeiten, enz. — Oude Kanten. — Antiek Koper- en Glaswerk. — Japansche Kunst.

Eene fraaie verzameling Gothiek, — Beelden, — Groepen, — Gothiek Zilver, Getijdeboekjes (Livres d'Heures) enz.

De geïllustreerde catalogus (4 lichtdruk en 11 platen clichés) ad f 2.—, zonder platen tot een beperkt aantal gratis, benevens toegangskarten voor de particuliere kijkdagen op francoaanvraag te bekomen bij den Expert **J. SCHULMAN**.

Bezichtiging: Particulier: Zaterdag 13 en Zondag 14 October.

Publiek: Maandag 15 October, telkens van 10—4 uur.

Advertentie uit "Het nieuws van den dag" van 2 oktober 1906

zilveren voorwerpen, kasten, schilderijen, religieuze voorwerpen, sieraden, klokken ("pendules"), dozen met van alles en nog wat erin ("coffrets"), bedden en keukenmateriaal. Daarnaast ook heel wat houtsnijwerk ("sculptures en bois"), kinderspeelgoed ("argenterie d'étagère"), beelden in brons, marmer en ivoor.

Ter illustratie noem ik hier een aantal stukken uit de collectie:

- Objet 703: Superbe petit coffret à thé et à café, travail de Boule, l'intérieur plaque d'é-

caille, l'extérieur entièrement incrusté d'ornements de l'époque Louis XVI

- Objets en cuivre nr. 1276 (objecten van koper): Chaudron à deux tuyaux en bec de vipère, l'anse tournante finissante en bustes de femmes, XVIème siècle.
- Maar het waren niet enkel huishoudelijke zaken die ter veiling werden aangeboden. Twee pagina's waren gewijd aan "montres en or et en argent", meerdere horloges van goud en zilver!
- Object 945: Montre Louis XVI en or de quatre couleurs, à décor de fleurs et feuillage avec

médaille émaillée au buste d'une jeune femme, entouré de petits diamants. Adresse de l'Epine Paris. (Voor de kenners: Jean-Antoine Lepine (1720-1814) was een beroemde Parijse klokkenmaker. Hij maakte klokken voor Lodewijk XV, Lodewijk XVI en Napoleon I.⁵ Als je op dit moment een eenvoudig horloge koopt, gemaakt door Lepine op een veiling bij bijvoorbeeld Christie's, ben je honderdduizenden euro's kwijt. Genoemd gouden horloge moet daarom destijds al een kapitaal hebben opgebracht.)

Verder bleek de familie een enorme verzameling schilderijen, prenten en gravures in bezit te hebben. Zo waren er onder meer 45 kunstwerken van Angelika Kauffmann (Zwitserland, 1741-1807). Zij behoort tot op de dag van vandaag tot de zeer grote portretschilders.

Bij voorkeur schilderde ze kunstzinnige personlijkheden, karakters met "une vie interieure", die met grote diepgang en empathie worden uitgebeeld. Als voorbeeld onderstaand schilderij, dat in 2015 bij een verkoop in Wenen voor meer dan een half miljoen euro van de hand ging.⁶

Pagina uit de catalogus

Daarnaast was er een grote collectie schilderijen van George Morland (Engeland, 1763-1804), waaronder "Slave trade".⁷ Wil je dit schilderij terugzien, dan moet je tegenwoordig in het museum The National Gallery of Art zijn in Washington, Amerika. En zo is het met veel van de werken.

Bij deze twee kunstenaars bleef het niet. De familie De Rooij-de Ruyter moet financieel zeer draagkrachtig zijn geweest. Als je de namen van de schilders gaat opzoeken en de bijbehorende honderden schilderijen uit de collectie bekijkt, dan zou het vandaag een miljoenenverzameling zijn geweest.

Enkele andere namen: Geo Keating, H. Guilbank, Valentine Green, W. Hamilton, J. Hogg, W. Ward⁸, C. Turner, C. Vernet, H. Singleton⁹, D. Wilkie¹⁰, te veel om op te noemen. Van de laatste schilder waren alleen al 33 kunstwerken in het bezit van de familie.

Wie nog meer over de geschiedenis en het leven op Villa Annastate wil weten, verwijs ik naar het prachtige boek van de Vlaamse schrijfster en hoogleraar letterkunde Elisabeth Leijnse.¹¹ Zij schreef een biografie over de opstandige freules Cécile en Elsa de Jong van Beek en Donk. Aan de hand van teruggevonden brieven en dagboeken beschrijft ze het leven van de beide dames die hun jeugd op Annastate hebben doorgebracht: Cécile werd een strijd-bare feministe en maakte op latere leeftijd naam in de Parijse kunstwereld, Elsa trouwde met de bekende componist Alphons Diepenbrock, die in 1888 enige tijd docent Grieks en Latijn was aan het Stedelijk Gymnasium in 's-Hertogenbosch. Het boek geeft een schitterend inzicht in hoe het er in de hogere kringen, ook in 's-Hertogenbosch, aan toe ging en hoe er ook toen al vrouwen waren die voor hun rechten probeerden op te komen.

Ad van Liempt noemt de familie De Rooij-de Ruyter een bekende Bossche familie. Gezien de omvangrijke catalogus mogen we wel stellen dat het ook voor die tijd een zéér vermogende bekende Bossche familie moet zijn geweest.

Ulysses on the Island of Circe (1793)

1. nl.wikipedia.org/wiki/De_Brakke_Grond
2. Ad van Liempt, "De ruimtelijke historie van Hintham", te downloaden via www.pisatel.nl
3. www.bossche-encyclopedie.nl/panden/rosmalen,%20hint-ham%2017.htm
4. [www.wiewaswie.nl/en/search/Christianus de Rooij](http://www.wiewaswie.nl/en/search/Christianus_de_Rooij)
5. www.osenat.com/en/lot/111639/15602769-lepine-a-paris-rare-pocket-wat
6. imkinsky.com/en/auction-results/109/521/5/60919
7. www.nga.gov/collection/art-object-page.119677.html
8. www.npg.org.uk/collections/search/person/mp61720/wil-liam-ward
9. [en.wikipedia.org/wiki/Henry_Singleton_\(painter\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Singleton_(painter))
10. [en.wikipedia.org/wiki/David_Wilkie_\(artist\)](https://en.wikipedia.org/wiki/David_Wilkie_(artist))
11. Elisabeth Leijnse, "Cécile en Elsa: strijdbare freules – een biografie", Uitgeverij De Geus, ISBN 9789044537918

Ronald van Grinsven

Vergane glorie

Alles gaat voorbij. Het betrekkelijke van het leven, de schoonheid die verdampt door de eeuwige drang van de mensheid dat alles beter moet. De eenvoud uit het verleden heeft plaats gemaakt voor de snelheid van het heden. Desondanks zit er iets in de mens verscholen dat we zoeken naar het verleden. Een soort fotoboek. Opslaan van hoe was het ook alweer...

Ik neem u mee. Nog niet zo lang geleden, een stukske land tussen Rosmalen en Hintham waar wij op uitkeken. Alleen de dijk van de A2 nam ons het zicht weg om even te bliken in Hintham. Twee viaducten waren de opening in een wal van aarde en asfalt.

Een zandweggetje verscholen tussen de huizen in was voor ons vaak een speelterrein. Een weggetje dat uitkwam bij Taxibedrijf Alebeek. Rechtsaf en je was in Hintham. Wat liepen we vaak dat straatje in met onze korte beentjes. Met een bal onder de arm om stiekem te voetballen op de glad gelooide grasvelden van graszodenbedrijf Coppens. Je liep langs het kantoor van de PBO en daar lag het. Een groot stadion van groen door-kruist door de Elststraat. Wat slootjes en de hoge bomen die je stil wuivend statig begroeten, keken op ons kinderspel.

Een oase voor een kind en zijn verkenning in de grote wereld. Als je verder sjokte op het pad van zand en kleine steentjes kwam je bij Coppens "de appelboer" uit. Met zijn appelgaard waar we toch wel, ik moet het eerlijk bekennen, onder het gaas door kropen om een smakelijk vers appeltje van de boom te plukken, wakend dat de "boer" ons niet zag en boos achter ons aankwam en dat onze beentjes moesten gaan bewegen als een formule 1-wagen om weg te komen.

Steeds verder gingen we het straatje in. We liepen langs de appelboer als verkenners van het leger. We kwamen bij de vervallen boerderij uit waar ooit eens de familie Korsten woonde. Verlaten. Een spannend terrein voor onze kindergen. Een paar stappen verder kwam je op een kruising van zand, waar we moesten kiezen. Waar gaan we naartoe? Rechtdoor langs Alebeek, rechts naar de Tweeberg, links achter de Graafsebaan door en uitkomend bij de slagerij van Rien – we hadden opties genoeg en we hebben van alle zeer zeker gebruikt gemaakt.

Ons uitzicht is weg, de welvaart heeft ons dat ontnomen. Het kanaal is gegraven. Een tweede barrière is opgeworpen als een splijtzwam tussen ons en Hintham. Alleen de hoge bomen begroeten je nog als je het kanaalpark betreedt. Ze schijnen me nog te kennen en wuiven me toe als ik er ben. Doorlopen kan niet meer, het water roept je tot een halt. Kijkend langs de oever zie ik de bomen en resten van de "appelboer" nog liggen. Tja, we hebben er een gecreëerd park voor terug, maar ons speelterrein is weg. Weggenomen door de toekomst, maar wat was ik nu heel even toch stiekem een appeltje gaan plukken bij Coppens. Nog een keer ondeugend en stil genieten kijkend over het groene gras.

Het vervallen huis van Coppens aan de Elststraat

Jo Versteijnen

Rosmalen toen en nu

In het stickerboek "Rosmalen – 'n groeiende gemeenschap" staan enkele foto's geplaatst met het thema "Toen en nu". Daar zijn verschillende leuke reacties op gekomen. Zinvol om dit thema ook eens in de Rosmalla te plaatsen. Rosmalen is tenslotte een "groeiende gemeenschap".

TOEN

De Bergen toen: het peloton raast voorbij

NU

De Bergen anno 2024

Wat is er veel veranderd vanaf pakweg 1950. Rosmalen is nu een stadsdeel. Op 1 januari 1996 werd het samengevoegd met 's-Hertogenbosch. In november 1950 kwam de 8000ste Rosmaleenaar ter wereld. Sindsdien is niet alleen het inwonertal enorm gegroeid, maar ook het hele dorpsbeeld is drastisch veranderd.

De Bergen

De Bergen (in de wijk 't Ven), toen nog De Bergt met zijn noodwoningen en de doorkomst van de ronde van Rosmalen. Gefotografeerd richting Striensestraat rond 1960. Na de Tweede Wereldoorlog was er een grote behoefte aan woningen. Veel huizen waren vernield tijdens de bevrijding. Op enkele plekken in Rosmalen werden noodwoningen geplaatst, zoals in de Krommenhoek (nu Deken Fritsenstraat) en hier op De Bergt (nu De Bergen), met aan de overzijde nog de nostalgische waterputten.

Het was er wel gezellig wonen, zeker met bewoners als Jan Geerts en Harrie van der Ven. Beiden waren lid van de Rosmalense toneelvereniging en konden goed met elkaar en de andere burens overweg. Als op een zonnige zondag de ronde van Rosmalen door de straat kwam, zat bijna iedereen voor het huis te genieten van de mooie afleiding. De winnaar van deze ronde was de latere win-

Jan de ijscoman

naar van de Tour de France, Jan Janssen. En wanneer Jan Venrooi langskwam met zijn ijscokarretje, was het ook voor de kinderen uit de buurt een waar feest.

Jan Janssen, ook als jongeling al een winnaar

Anno 2024 zien we een totaal ander beeld. De noodwoningen zijn allang verdwenen. Nu wordt hier jaarlijks de overbekende SJV-vakantieweek

georganiseerd. Aan de overzijde is een aantal nieuwe woningen verrezen. De straat heet nu De Bergen.

TOEN

Op de achtergrond de boerderij van Coppens

De Sportlaan

Ook in de wijk Molenhoek is er in de loop der jaren veel veranderd. Vroeger stond er de boerderij van de familie Coppens. Ook zien we de eerste huizen aan de Bredestraat. Ernaast liep een zandpad naar de winkel van Jan Coppens en de winkel/slagerij van Gradje van Zoggel. Jarenlang had voetbalvereniging OJC op de velden van Coppens haar "sportpark".

NU

De Sportlaan anno nu

Nu loopt hier de Sportlaan. Rechts de kruising met de Bredestaat. Even verderop liggen de diverse winkels in en rond de Molenhoekpassage. Door de aanleg van de spoorweg en het nieuwe tracé van de Molenstraat is de situatie hier ingrijpend veranderd.

De heren Coppens met hun trots

Het straatje naar het "sportpark"

Dorpsstraat-Noord

Deze weg ken ik nog op mijn duimpje. Ons huis stond op De Bergt – nu Rozenstraat. Als leer-

plichtige liep ik elke dag naar school (of als misdienaar naar de kerk) en naar huis. Bij de "hooiwagen" moest ik dan linksaf de

dijk op. Een mooi stukje nostalgie voor de oude man die ik nu ben. De oude boerderij links werd bewoond door Joost van Nuland en verderop stond de boerderij van Bert Voets. De straat kwam uit op de Striensestraat, die omdat er veel gezinnen Van Creij woonden beter bekend stond als de Creijenstraat of Creijenhoek.

Zo was de situatie rond 1940

De Dorpsstraat-Noord anno 2024

Nu ligt hier de doorgetrokken Dorpsstraat-Noord vanaf de kruising met de Schoolstraat richting Striensestraat. De dijk van vroeger heet nu Oude Dijk. Achter de Striensestraat begon vroeger de mooie polder. Die is nu helemaal volgebouwd met de Overlaet en de Groote Wielen.

Venstraat

Rechts de Venstraat eind 1960, ter hoogte van de kruising met de Korte Venstraat. Aan de rechterzijde werd toen een begin gemaakt met de uitbreiding van de nieuwe wijk 't Ven. Het was destijds niet meer dan een zandpad, niet begaanbaar voor normaal verkeer. Bij nat weer was het voor een fietser of voetganger bijna onmogelijk om er schoon door te komen.

Ook dit straatje kende enkele bekende bewoners, zoals Toon van Uden, beter bekend als D'n Tjé. Hij werkte bij De Gruijter in Den Bosch en ging zoals zovelen elke morgen op zijn fiets naar het werk, goed of slecht weer. Zijn buurman was Bert de Haas. Bert werd op 27 december 1924 in Rosmalen geboren. Hij was een sociaal voelend man en maar liefst 18 jaar wethouder in Rosmalen. Bovendien was hij jarenlang voorzitter van de "Hout en Bouwbond". Hij werd dan ook beloond met de Orde van Oranje-Nassau. In de Venstraat woonde ook Jos Kerk-

De Venstraat rond 1960

De Venstraat anno 2024

hof. Dochter Truus had er een winkeltje en zoon Bert stond bekend als "de zwarte panter", een bijnaam die hij kreeg als keeper bij OJC om zijn soms spectaculaire reddingen.

Nu is de Venstraat een van de drukste invalswegen van Rosmalen.

De oude Venstraat gezien vanuit de Weidestraat

Vooraan het woonhuis van Bert de Haas

Hans Groenewoud

Op weg naar 2029

In 2029 zal het 400 jaar geleden zijn dat de tot dan toe onneembaar geachte Brabantse vestingstad 's-Hertogenbosch werd belegerd en veroverd door de Noordelijke Nederlanden, onder leiding van Prins Frederik Hendrik van Oranje, ook wel de "Stedendwinger" genoemd.

De gevolgen voor 's-Hertogenbosch waren groot: de stad kwam in hervormde handen; het katholieke geloof werd dan wel niet verboden maar wel onderdrukt. Het oude Hertogdom Brabant raakte verscheurd én deze verovering betekende hét keerpunt in de Tachtigjarige Oorlog.

Met het opblazen van de verdedigingswerken vanuit Vught werd 's-Hertogenbosch gedwongen tot overgave. Op Kasteel Maurick werd overeengekomen dat het Bossche garnizoen met alle mogelijke eer de stad mocht verlaten. Frederik Hendrik pleitte voor religieuze vrijheid in 's-Hertogenbosch, maar de Staten-Generaal besloten openlijke uitoefening van het Rooms-Katholicisme te verbieden.

Koning Filips IV was geschokt door het verlies van de Brabantse stad en wilde een wapenstilstand sluiten. Het leek dat Frederik Hendrik voor was. Al kan dat gespeeld zijn om de Spanjaarden te misleiden om ondertussen financiële steun te krijgen

van de contraremonstranten voor het voortzetten van de oorlog tegen Spanje.

Voor boven de rivieren zal het jaartal 1629 en de val van de stad waarschijnlijk als een feest worden herdacht. Voor ons beneden de rivieren voelt het veel meer als een herdenking van de verovering en de val van 's-Hertogenbosch door de Noordelijke Nederlanden.

Ook onze Heemkundekring heeft zich voorgenomen haar steentje bij te dragen aan de herdenking van dit feit. Rosmalen lag immers destijds binnen het circumvallatiegebied dat rondom de stad was aangelegd. Hiervan zijn nog voorbeelden te zien in het gebied de Heinis: de dijk waar je overheen fietst of wandelt is er onderdeel van.

Symposium

In het kader van de voorbereiding op de herdenking van dit beleg werd op 13 september een

Na een langdurig beleg en de nodige krijgslisten slaagde Frederik Hendrik van Oranje er met veel moeite in 's-Hertogenbosch tot overgave te dwingen. Atelier van Michiel van Mierevelt, www.rijksmuseum.nl

symposium gehouden op Kasteel Maurick. Dagvoorzitter was prof.dr. Arnoud-Jan Bijsterveld, hoogleraar in de geschiedenis van Brabant aan de Tilburg University. Het zeer gevarieerde programma bestond uit de volgende onderdelen:

- "Zegesang", fragmenten uit gedicht van Joost van den Vondel (1587-1679), 1629 – declamatie door dr. Jacques Baartmans
- "De onafwendbare val van 's-Hertogenbosch" – voordracht door Jeff van Schijndel
- "Of het waar is zal de tijd leren! Het beleg van 's-Hertogenbosch in krantenberichten" – voordracht door Rob Braam
- "Oraniens overwinningh", fragmenten uit gedicht van Gillis Jacobs Quintyn (1590-1636), 1629 – declamatie door dr. Jacques Baartmans
- "De capitulatieverdragen van 14 september 1629" – voordracht door dr. Hildo van Engen
- "Met de neus op de realiteit. De val van 's-Hertogenbosch (1629) als keerpunt in de oorlog

tussen Spanje en de Republiek" – voordracht door prof.dr. René Vermeir

- "Vryagie", fragmenten uit gedicht van Jan van der Veen (c.1587-1659), 1629 – declamatie door dr. Jacques Baartmans

Voor de voordrachten van Jeff van Schijndel, Hildo van Engen en René Vermeir waren de moeite waard. De eerste twee brachten niet zo zeer nieuwe inzichten maar waren vooral belangrijk om het hele verhaal rond 1629 meer op een rijtje te krijgen; er is immers heel veel geschreven hoe alles rond de capitulatie is verlopen.

Jeff van Schijndel vertelde het verhaal zoals dat ook in zijn nog te presenteren boek wordt beschreven: hoe eigenlijk vanuit Vught de stad is veroverd. Hij zal daar zeker verder op ingaan tijdens een avond die we nog willen organiseren bij onze Heemkundekring. Het wordt nog steeds gezien als een grootse krijgskundige prestatie en wordt nog overal in boeken over krijgskunde en militaire tactiek vermeld als een uitzonderlijke prestatie. Dat bleek ook wel: Kasteel Maurick had in die tijd een hof-functie voor de adel uit heel Europa die in groten getale van ver weg kwamen om het hele spektakel rondom het beleg van dichtbij gade te slaan.

Hildo van Engen legde uit hoe uiteindelijk de overdracht na de val van de stad in zijn werk is gegaan en voor welke dilemma's de stad kwam te staan. Ook werd er uitgebreid ingegaan op de rol die bisschop Ophovius hierin heeft gehad: Ophovius ondertekende mede de capitulatie en moest al spoedig, evenals de andere katholieke geestelijken, de stad verlaten. Hij weigerde een bisschopszetel te Brugge maar bleef in het Brabantse werken, wat min of meer oogluikend werd toegestaan. Eind 1636 werd hij echter gesommeerd de Meierij van 's-Hertogenbosch te verlaten en keerde hij terug naar Lier, waar hij korte tijd later stierf. De stad

Bisschop Ophovius door Peter Paul Rubens

De originele ondertekening door bisschop Ophovius

diende na de val van geloof te wisselen: het Katholicisme werd immers vrijwel verboden en de macht van de kloosters werd beëindigd. ('s-Hertogenbosch was immers tot dan toe het "Rome van het Noorden"! Enkel de nonnenkloosters mochten blijven bestaan, maar ze mochten geen nieuwe leden aannemen; ze werden dus eigenlijk op deze manier gedwongen uit te sterven.

Prof.dr. Vermeir sprak over iets heel anders. Hij is hoogleraar op het gebied van de verhoudingen tussen de Brabanden van de 17e en 18e eeuw en het toenmalige koninkrijk Spanje. Hij toonde met

nieuwe inzichten aan dat het beleg en het verlies van 's-Hertogenbosch de inleiding betekenden van de aftakeling en ondergang van het Spaanse koninkrijk in die tijd. Uit de gesprekken na afloop in de zaal bleek deze materie nog niet zo heel erg bekend te zijn.

Rob Braam toonde aan dat de gebeurtenissen rondom 's-Hertogenbosch intensief werden gevolgd in heel Europa. Ook toen al werden hierover in vele landen vlugschriften en kranten verspreid met min of meer waargebeurde verhalen over het verloop van de strijd, gekleurd vanuit de kant

Ondertekening door Frederik Hendrik (links) en bisschop Ophovius (rechts)

Het krijgshaftige leger van de Noordelijke Nederlanden dat de plechtigheid moest bewaken

waarin men keek naar de gebeurtenissen (Staatse en Zuidelijke kijk!). Er is in wezen niets veranderd wat betreft krantenberichten in 1629 en 2023!

In het gedicht "Zegesang", voorgedragen door Jacques Baartmans, heeft Joost van den Vondel in 1629 voor de eerste keer 's-Hertogenbosch vergeleken met een "Moerasdraak", wat daarna de geuzennaam voor de stad is geworden. Het onderdeel van het gedicht waarin dat wordt vermeld, luidt als volgt:

*Die met zijn volk, te voet te ros,
Veroverd heeft 's Hertogenbosch,
Dat tweemaal 't leger op zag breken!
O groote winst van weinig weeken!
O temmer van dat woest gedroght,
Daar noit geen kamper tegens moght!
Kan haat en nijt dien brok verduwen!
Kon dien Moerasdraak dan met spouwen
Van vier en vonken, vlam en rook,
Met o veryslijk, ysren spook,
Zijn vyand niet ten poel uyt jagen,
Dit ondier oorzaak veler plagen.*

Het gedicht is een lofzang op de prestatie van Frederik Hendrik en heet dan ook voluit: "Zegesang ter eere van Frederick Henrick, Boschdwinger, Wezelwinner, Prince van Oranje".

Tijdens de middagpauze van het symposium werd een 17e-eeuwse lunch gepresenteerd: een speciaal samengesteld menu door de keuken van Kasteel Maurick, met ingrediënten zoals men rond 1629 gebruikt zou kunnen hebben. Gezien de samenstelling is er in de loop van de tijd niet veel veranderd. Maar: vooral de hutspot sprong eruit!

Het middagprogramma was gevuld met re-enactments uit de 17e eeuw: een smid in mid-

deleeuwse kleding en met dito apparatuur, een koekbakkerij, een tent met uitleg over middeleeuwse hoekmeting, etc.

De dag werd besloten met de "Ondertekening van het Capitulatieverdrag". Dit gebeurde op de plaats waarvan wordt vermoed dat het ook in 1629 is gebeurd.

Jeff van Schijndel

De onafwendbare val van 's-Hertogenbosch

Volgens auteur Jeff van Schijndel geeft zijn boek “De onafwendbare val van 's-Hertogenbosch” een verfrissende, soms verrassende kijk op het beleg van 1629.

De Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) is de opstand van de Noordelijke Nederlanden tegen de koning van Spanje. Na het Twaalfjarig Bestand (1609-1621) vormen de Spaanse versus Staatse militaire krachtsverhoudingen een essentieel onderdeel in een zich voortdurend wijzigend geweldsspectrum. Na 1625 zien we een neergang van de Spaanse hegemonie en de opkomst van de Republiek in de Lage landen en het Rijnland. Uiteindelijk heeft dit geleid tot de onafwendbare val van 's-Hertogenbosch in 1629. De inname van de stad door Frederik Hendrik betekent een scharnierpunt in de Tachtigjarige Oorlog. De Vrede van Münster in 1648 vormt het slot van de vijandelijkheden. Het machtige Spanje erkent de Republiek als een soevereine staat. Deze vrede betekent achteraf gezien de geboorte van het hedendaagse Nederland.

In mijn boek over de onafwendbare val van 's-Hertogenbosch heb ik als uitgangspunt gekozen voor een geïntegreerde politieke, economische en met name krijgskundige beschouwing. Door een gedegen analyse van het tactisch optreden te velde van beide partijen komen gangbare standpunten over de strijd onder spanning te staan. Mijn onderbouwde visies over het beleg leiden daardoor nogal eens tot andere inzichten in wat mogelijk werkelijk heeft plaatsgevonden. De inzet van mo-

lens door Frederik Hendrik tijdens het beleg mondt na een uitgebreid onderzoek uit in een opzienbarende uitkomst. Ik poog de leemten in de veelal tendentiekus getinte archieven op te vullen en daar waar nodig te corrigeren. De veldtochten worden verteld in begrijpelijke taal. Het boek schetst een compleet beeld door ook de gebeurtenissen op de Veluwe erbij te betrekken. De intersubjectieve benadering van de strijd om de stad maakt het boek tot een populairwetenschappelijke uitgave.

Het beleg

De voorbereidingen, het beleg, het mislukte ontzet en vervolgens de veldtocht naar en op de Veluwe worden vanuit Spaans en Staats gezichtspunt aan een nauwkeurige militaire analyse onderworpen. De verlate deelname van de keizerlijke troepen aan de strijd is hierin meegenomen. De lezer ervaart met welke achtergrond veldheren tijdens de strijd op bepaalde momenten beslissingen nemen over mogelijke wijzen van optreden en de gevolgen daarvan. Ik geef hierover een eigen interpretatie. Om het beeld te completeren, is tevens in de verhaallijn geïntegreerd het optreden van het Bossche garnizoen tijdens het beleg.

Het optreden vanuit het kwartier van Ernst Casimir in Hintham, dat destijds toebehoorde aan

Olieverf door Hendrick de Meijer, 1629, uit de collectie van de gemeente 's-Hertogenbosch

Rosmalen, heeft mede een beslissende bijdrage geleverd aan het beleg. De aanval op de stad vanuit deze richting wordt in detail beschreven in het boek. Rosmalen is verder belangrijk geweest bij de aanleg van de circumvallatielinie. Ook hier werd 's-Hertogenbosch op een vakkundige wijze door Frederik Hendrik geïsoleerd van de buitenwereld. Met name door de aanwezigheid van Fort Anna, dat lag tussen de huidige Empelseweg en de Fort Alexanderstraat. Daarnaast de Heinisdijk, die aansloot op de Raadhuisstraat van nu, en tenslotte de doorgaande dijk van de linie in zuidelijke richting naar de A59, die liep oostelijk voor de huizen langs van de tegenwoordige Empelseweg.

Gedurende de campagne van 1629 wordt bij de verplaatsingen en het optreden van alle betrokken eenheden een strak onderbouwd tijdschema

aangehouden. In de militaire bevelvoering is dat overigens een tijdloos gegeven. Om beter inzicht te krijgen in de verplaatsingssnelheid van leger-eenheden wordt een aantal voorbeelden uit de veldtocht schematisch toegelicht. Aanvullend geeft een tijdbalk een volledig overzicht van het optreden te velde in 1629. De strijd om de stad en het optreden op de Veluwe zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Na de inname van 's-Hertogenbosch leidt de afwikkeling van de veldtochten het einde in van de Spaanse hegemonie over de Nederlanden.

Verder beschrijf ik welke invloed het beleg heeft gehad op Rosmalen en de andere omliggende dorpen. Ter afsluiting van dit deel van het boek geef ik mijn visie op wat de Staatse inname voor de stad en zijn inwoners heeft betekend.

Jos Swanenberg

Dialectbeoefening: bezig met het Brabants

**Al bijna dertig jaar ben ik als wetenschapper bezig met taal,
 en in het bijzonder met Brabantse dialecten.**

Dialecten zijn lokale taalvariëteiten, dat wil zeggen dat ze verschillen van dorp tot dorp of stad, die ouder zijn dan het Algemeen Nederlands. Ze maken dus deel uit van de lokale geschiedenis en behoren tot ons erfgoed. Bovendien zijn ze verbonden met de lokale cultuur. Taal en cultuur verbinden groepen in onze samenleving. Dialect verbindt die groepen met de geografische ruimte, de streek of plaats waarmee dat dialect wordt geassocieerd. Als je dialect spreekt, zeg je impliciet *hier heur ik thuis*.

Het is al even geleden dat de meerderheid van de Brabanders, en dus ook van de Rosmale-

naren, dialect sprak. Er zijn veel mensen van buiten de provincie in Noord-Brabant komen wonen en de jongste generaties zijn vaak in het Nederlands grootgebracht. Er wordt steeds minder dialect gesproken, hoewel je ook aan jongeren vaak wel kunt horen waar ze vandaan komen. Er blijven dialectkenmerken in hun Nederlands zitten, bepaalde klanken (accent) en woorden.

Als erfgoed onder druk komt te staan, of het nou om een monumentaal pand of het dialect gaat, worden mensen die dat erfgoed een warm hart toedragen vaak actief. En als het

*Janske Wonders wist zeker
wat rómme en mùlk zijn*

hoeken van onze provincie. Schrijven van dialect is niet gemakkelijk; er is geen spellingvoorschrift voor dialecten in Noord-Brabant. Maar er liggen wel veel voorbeelden van hoe anderen hun dialect hebben geschreven, en al doende leert men. Carnaval is een volksfeest waarin het dialect een belangrijke rol speelt; nooit zie je zo veel dialect in het straatbeeld als tijdens carnaval. Allemaal voorbeelden van hoe het dialect een rol speelt in ons culturele leven.

om dialect gaat, kan dat allerlei verschillende vormen aannemen. Zo zijn er mensen die in het dialect zingen. Gerard van Maasakkers is een van de meest succesvolle dialectzangers. Rosmalen heeft haar eigen Lya de Haas, die ook al vele jaren in het dialect optreedt. Dialectmuziek geeft het gevoel van thuis, van warmte en soms ook van vroeger. In de taal van je hart zingen is voor hen natuurlijker dan in de taal die je later op school geleerd hebt.

Daarnaast wordt er veel in het dialect geschreven, van gedichten en korte verhalen tot hele romans. Mijn vader Cor schrijft en draagt voor in het dialect van Rosmalen. In het tijdschrift "Brabants. Kwartaalblad over Brabanders en hun taal" vind je verhalen en gedichten uit alle

Tot slot wordt dialect ook vastgelegd, bijvoorbeeld in een woordenboek of databank. Soms wordt dat door een liefhebber en kenner van het dialect gedaan, maar vaak gebeurt dat ook door een werkgroep. Er zijn nogal wat dialectwerkgroepen in onze provincie, waarvan er veel onder een heemkundekring ressorteren. Deze vorm van dialectbeoefening is heel belangrijk; als het dialect niet meer gesproken wordt, verdwijnen dialectwoorden heel snel uit ons geheugen. U weet vast nog wel wat *rómme* en *mùlk* zijn, maar de huidige generatie basisschoolkinderen zal het niet weten. Met de snelle ontwikkelingen van technologie is het tegenwoordig gemakkelijk om dialect niet alleen op schrift maar ook op geluidsdrager vast te leggen. Gelukkig wordt er op dat vlak veel mooi werk verricht in onze contreien.

Henk de Werd

Leo Klingen duikt onder bij bakkerij De Werd in Rosmalen

Niemand heeft ooit geweten dat het bakkersknechtje een verzetsheld was.

In Maren aan de Maas, bij Kessel en Lith, woonde molenbouwer en molenaar:

Cornelis (Kees) Otten,
gehuwd met Frederica van Mulukom

|
Een van de kinderen was Maria Gerarda
Otten, gehuwd met Petrus de Werd

|
Hun oudste zoon was Gerardus de Werd, gehuwd met Anna van Nistelrooij. Hij kocht in 1935 voor 5900 gulden het zakenpand van Piet van Pinxteren te Rosmalen en als "de nèje bèkker" startte hij daar met bakkerij De Werd.

|
De kinderen Albert, Piet, Henk, Riet, Lies, Antoon, Jan en Ans de Werd

Kees Otten was dus de opa van Gret de Werd en de overgrootvader van de kinderen van Gret de Werd. In de Tweede Wereldoorlog was hij een zeer verdienstelijke man. Ontelbare kinderen van Joodse bloede of van mensen in het verzet heeft hij elders in Alem, Maren, Oijen, Lithoijen, Lith, Rosmalen, Hintham en Den Bosch ondergebracht om ze uit handen te houden van de bezetter, de Duitsers en NSB dus. Kees Otten heeft een en ander vastgelegd voor zijn nageslacht.

Cornelis (Kees) Otten

In mijn familiearchief zit ook een foto van het gezin Otten-van Mulukom. Op de voorste rij zie ik allereerst Marie Otten, getrouwd met Piet de Werd (onze opa en oma De Werd), Cornelis Otten, Frederica van Mulukom en Herman Otten, die de krant zit te lezen. Deze Herman stu-

Het gezin Otten-van Mulukom

deerde op het Dominicuscollege in Nijmegen en trad later in bij de Paters Dominicanen en kreeg de naam van pater Felix Otten. Hij was een begenadigd spreker voor de KRO-radio. Op de foto ontbreken twee dochters, ingetreden bij de Zusters Dominicanessen.

De familie Klingen was een verzetsfamilie te Alem. Johannes Klingen was hoofd der openbare school aldaar. Kees Otten heeft diverse kinderen van de familie ondergebracht bij onder anderen Gerrit Kemps, fietsenmaker te Hintham, en Has Coppens, landbouwer, eveneens te Hintham. Leo werd door Kees ondergebracht bij kleinzoon Gerrit of Gret de Werd te Rosmalen. Hij kwam daar te fungeren als bak-

kersknechtje. Niemand heeft ooit geweten dat hij als verzetsheld daar een onderduiker was.

Wij, de kinderen van Gret de Werd, kunnen zich niet herinneren dat dit heeft plaatsgevonden. Wij weten het omdat onze pap dat later heeft verteld. Het bewijs is het boek "Bakkerijrecepten", waarin Leo Klingen zijn naam heeft geschreven. Gret: "Na de bevrijding van Rosmalen in oktober 1944 wou Leo naar Alem gaan. Ik heb hem erop gewezen dat dat gevaarlijk was, want de Duitsers zaten toch nog aan de Gelderse kant van de Maas. Leo is op een gegeven moment toch gegaan. Helaas is hij niet meer teruggekeerd en hij is ook niet in Alem aangekomen. Ik vermoed dat hij bij het zwem-

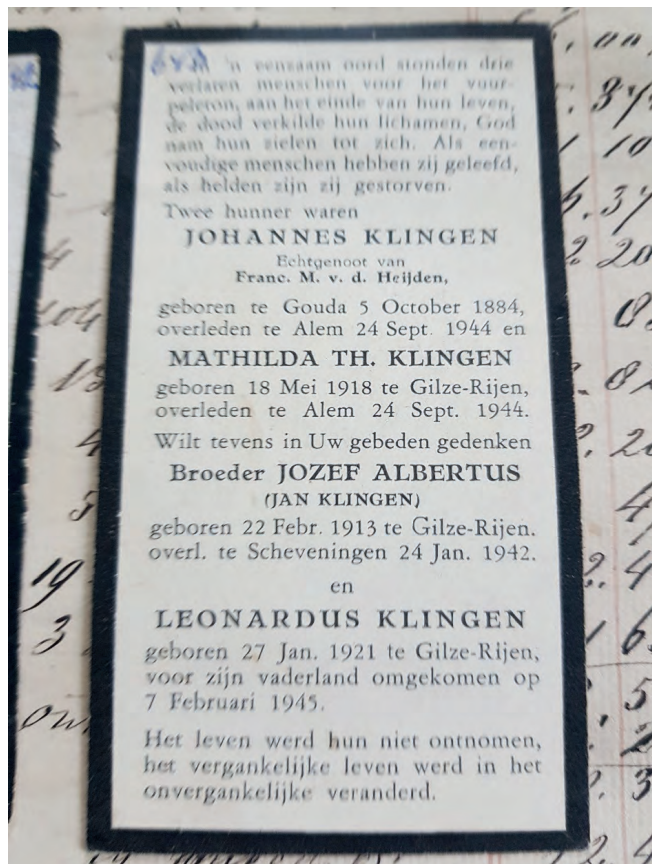
Een jonge en wat oudere Gret de Werd

men naar de overkant is verdronken of door de Duitsers is doodgeschoten tijdens dat zwemmen." Onze pap is in 1977 overleden.

Bij werkzaamheden bij de Maas is in 2022 een skelet gevonden met een kogelgaatje in het hoofd. Is dit onze Leo Klingen?

Onze pap heeft ook nog een tweede verhaal verteld over Til Klingen, de zus van Leo. Zij zat eveneens in het verzet, werd door de Duitsers opgepakt en moest haar eigen graf graven. Dat gedaan hebbende werd zij doodgeschoten. Ze gaf nog wat tekenen van leven in het graf, doch de Duitsers hebben het meteen dichtgegooid.

Thuis hebben wij een gedachtenisprentje van de familie Klingen bewaard. Ik heb dat prentje een veilige plaats gegeven in het winkelboek van de familie Van Heeswijk te Nuland, door hen volgeplakt met prentjes van de familie en van allerlei mensen uit Nuland, Rosmalen, Empel, Berlicum, Vught enz.

Op dit bidprentje zien we vader Klingen en zijn drie kinderen, door de Duitsers vermoord

Michiel van Heumen

In januari van dit jaar kwamen er twee reacties binnen op de twee foto's die in de fotorubriek van Rosmalla nummer 4 van 2023 werden geplaatst. Tiny Kappen liet weten dat beide foto's in de beeldbank op de website van de Heemkundekring te vinden zijn.

Het verklede meisje dat voor het kerkhofmuurtje bij de Lambertuskerk staat, is Margaretha Christina (Greetje of Greta) Klumpkens (1914-2006). Zij is getooid met een kroon en houdt een gebroken rad vast. Het laatste is het vaste attribuut van de heilige Catharina van Alexandrië, die overleed op 25 november 307. Zij is een van de populairste heiligen van de middeleeuwen. Bij wat speurwerk op het internet bleek mij dat deze foto gepubliceerd is in het geïllustreerd kinder-tijdschrift "Het weekblaadje van de Roomsche

jeugd" van 19 november 1927.

Dit tijdschrift was een uitgave van de toentertijd bekende drukkerij De Spaarnestad in Haarlem.

Greet Klumpkens was de "aangenomen dochter" van meester Ceelen, het hoofd van de Sint Josephschool in Rosmalen. Johannes Gerardus Ceelen (1888-1982) huwde in Roermond op 20 augustus 1918 Maria Alexandrina Josephina Klumpkens (1895-1983). Het huwelijk van Jo en Mia Ceelen bleef kinderloos. De vader van Greet was een broer van Mia.

Jo Ceelen werd door de gemeenteraad van Rosmalen op 2 april 1925 benoemd tot "hoofd der openbare school in de kom". Op het eind van het jaar werd deze school omgezet in een (rooms-katholieke) bijzondere school. Tot zijn aanstelling in Rosmalen was hij hoofd der R.K. bijzondere school in Herpt (bij Heusden) geweest. Daar was hij ook actief als secretaris van de R.K. Kiesvereniging en lid van de commissie van toezicht der harmonie. In augustus 1923 deed hij in Wageningen examen als landbouwleraar, waarna hij land- en tuinbouwcursussen verzorgde voor de "jonge boerenstand".

"Marg" Klumpkens in "Het weekblaadje van de Roomsche jeugd" van 19 november 1927

Op 1 juli 1925 aanvaardde meester Ceelen zijn nieuwe betrekking in Rosmalen. Hij vestigde zich met zijn echtgenote op 9 juli 1925 in onze gemeente. Hun pleegkind Greet woonde bij hen vanaf 2 november 1925 (met een korte onderbreking van december 1930 tot november 1932 toen ze in Eindhoven verbleef).

Meester Ceelen nam afscheid als hoofd van de Sint Josephschool in Rosmalen op 1 januari 1954 vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Hij ondervond veel plezier van het bespelen van het orgel van de Lambertuskerk, iets wat hij jarenlang heeft gedaan. Greet heeft "ome Jo en tante Mia" toen die op hoge leeftijd kwamen tot het laatst verzorgd.

Dat Greetje Klumpkens verkleed is als de heilige Catharina is misschien niet toevallig. In Rosmalen bestond al vanaf de middeleeuwen een gilde genaamd "Sint Catharina". Aan het eind van de 19e eeuw was dit gilde in een slapende toestand gekomen. Rond 1921 werd het nieuw leven ingeblazen. Op 15 oktober 1921 vierden de Rosmalense notaris Henri van de Mortel en zijn echtgenote, jonkvrouwe Cecilia de la Court hun zilveren huwelijksfeest. Er werd een optocht gehouden waaraan ook het gilde Sint Catharina deelnam. Na het vertrek van de Lambertuskerk richting Gele Hoeve liep dit gilde zelfs samen met de familie aan het hoofd van de stoet. In 1924 vond weer voor het eerst het koningsschieten plaats. Op 7 november 1925 werden statuten en een huishoudelijk reglement gemaakt. In de jaren twintig van de vorige eeuw nam het gilde Sint Catharina dus wederom deel aan het verenigingsleven van de gemeente Rosmalen.

W.G. van Hoof stuurde via de mail een reactie op de andere foto die in de vorige Rosmalla stond. Het betreft een foto van Antoon van Rosmalen

(1885-1953) op latere leeftijd. Hij werkte bij de PTT als postbode en werd daarom wel Antoon d'n Booi genoemd. Sommigen zeiden ook Antoon de Schoenmaker. Die laatste bijnaam kwam van zijn vader Janus (Adrianus Johannes Arnoldus) van Rosmalen (1853-1932). Wijlen Krien van Hirtum weet over deze Janus te melden: "Die was lange tijd schoenmaker op Coudewater, hoewel hij eigenlijk melkboer was. Hij zal het schoenmaken wel als bijklusbaantje hebben gehad." Dat laatste stemt niet overeen met de akten van de Burgerlijke Stand en het bevolkingsregister van Rosmalen, waarin als zijn beroep alleen schoenmaker wordt genoemd. Enkel in de huwelijksakte van zijn zoon Antoon, hierna vermeld, wordt hij als barbier opgevoerd.

De brievenbesteller Johannes Marinus Antonius van Rosmalen huwde op 7 juni 1921 te Rosmalen Clasina van Helvoirt, die uit Berlicum afkomstig was. Op de website "Rosmalense herinneringen" van Krien van Hirtum wordt iets over Antoon, zijn vrouw Sien van Helvoirt (1893-1980) en hun gezin, dat uit 10 kinderen bestond, verteld. Antoon en Sientje (zij stond bekend als "Moeke van Rosmalen") woonden vanaf 1947 in de Dorpsstraat. Hun huis stond tussen café en smederij van Jan Schel, later bekend als de Kèp, en het café Piet der Kinderen (nu bekend als D'n Beer).

W.G. van Hoof informeerde ons ook over enkele kinderen van Antoon van Rosmalen. Zo zijn twee zonen van Antoon eveneens bij de PTT werkzaam geweest. Dochter Sjaan (1923-2008) trouwde met de garagehouder en Indiëganger Toon Dielissen (1925-2005). De Bossche krant besteedde in een uitgebreid artikel aandacht aan de feestelijke thuiskomst uit Indonesië van Toon op zondag 15 januari 1950 in Hintham. Een andere dochter, Paula (1927-2012), huwde met Chiel de Veer (1929-1997), die bijna 25 jaar bij

Onbekende vrouw

Hydraudyne in Boxtel heeft gewerkt. De meeste bekendheid in Rosmalen verwierf zoon Adrianus Antonius (1925-1997). Harry Coppens heeft een mooi stukje over hem gepubliceerd in Rosmalla nummer 2 van 1996: Jønus van Rosmolle (Janus van Rosmalen). Janus is als dienstplichtig militair na de oorlog naar voormalig Nederlands-Indië uitgezonden, raakte tijdens de politionele acties gewond en kwam daardoor als oorlogsinvalides weer thuis. Hij zette zich gretig in op velerlei terreinen van het Rosmalense verenigingsleven en mocht voor zijn verdiensten diverse onderscheidingen in ontvangst nemen. Ook was hij lid van onze Heemkundekring. Janus van Rosmalen was samen met Toon Heijmans († 4 augustus 1993) een van de kartrekkers van de werkgroep Indië-gangers, die de tentoonstelling heeft voorbereid die plaatsvond in oktober 1997 over Rosmalense militairen die in de naoorlogse jaren werden uitgezonden naar Indië.

Onbekende soldaat

Komen we nu bij twee nieuwe foto's, die Ronald van Grinsven/Marleyart uit de archieven van de Heemkundekring tevoorschijn haalde. De eerste is een portretfoto van een jonge vrouw, vermoedelijk daterend uit de jaren tien of twintig van de vorige eeuw. Op het eerste gezicht een jongedame uit de gegoede stand, van wie we niet weten wie het is. De tweede foto is die van een jongeman ten voeten uit, in militair tenue en een sigaartje rokend in een tuin. Hij is naar schatting tussen de 20 en 30 jaar oud. Ik vermoed dat de foto uit de jaren twintig of dertig van de vorige eeuw is. Ook zijn naam is (nog) onbekend. Wie weet de naam van de man of vrouw of de namen van beiden? Kan iemand van de lezers wellicht het uniform thuisbrengen?

U kunt uw reactie, ook voor wat betreft de foto's uit vorige rubrieken, weer sturen naar: info@heemkundekringrosmalen.nl

Uitgave van

Rosmalla

**De volgende uitgave
verschijnt:
juni 2024**

